

Tarihi Çevrede Yeni Tasarım Yaklaşımlarının Tarsus Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezi Örneği Üzerinden İncelenmesi

*

Sena Soyupak¹

ORCID: 0009-0006-8349-6049

Fatma Seda Çardak²

ORCID:0000-0002-8232-5137

Öz

Kentlerin tarih boyunca geçirdikleri değişimlerin izlerini taşıyan tarihi çevreler, barındırdıkları somut ve soyut değerlerle kültür hatırlatıcısı rolünü üstlenmişlerdir. İnşa edildiği dönemin yapı malzemesini, yapım tekniğini, estetik anlayışını, sosyal, kültürel, ekonomik, sosyolojik özelliklerini yansıtan yapılar kaçınılmaz olarak zamandan etkilenerek değişime uyum sağlayabildikleri ölçüde yaşamlarına devam edebilmişlerdir. Günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniden işlevlendirilip gündelik yaşam içine kazandırılan kültür miraslarının restorasyon uygulamalarında karşılaşılan temel sorunlarından birinin 'yeninin mevcut dokuya nasıl uyumlanacağı, eski-yeni ilişkisinin nasıl kurulacağı' olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda Tarihi çevrede yeni yapı / ek konusunda mimari tasarım yaklaşımları araştırılmış konuyla ilgili farklı araştırmacılar tarafından belirlenmiş kuramsal tasarım yaklaşımları aktarılmış,1931 yılından günümüze kadar yayımlanan uluslararası ilkeler, standartlar, tüzükler ve bildirgeler derlenmiştir. Çalışma alanı olarak Mersin İli Tarsus İlçesi Cumhuriyet Mahallesi, 3. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan eski Çırçır Fabrikası yeni adıyla Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezi seçilmiştir. Yapı kompleksi restorasyon sırasında alınan müdahale kararlarıyla, mimari tasarım kriterleriyle ve zaman içinde Tarsus kentinde yaşanan sosyal, ekonomik değişimlerin yapıya olan etkileriyle birlikte incelenerek araştırma tasarımı kurgulanmıştır. Söz konusu yapının tarihi çevrede yeni yapı tasarım yaklaşımlarından benzeşen-benzeşme ve nötr yöntemlerinin kullanılmasıyla restorasyonunun tamamlandığı sonucuna varılmış ve yapının kentliyle daha güçlü ilişki kurması için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarihi çevre, tarihi çevrede yeni yapı/ek, tarihi çevrede yeni yapı tasarım yaklaşımları, restorasyon, yeniden işlevlendirme

¹ Yüksek lisans öğrencisi Sena Soyupak, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,

E-posta: senasoyupak@gmail.com

² Dr. Öğr. Üyesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü,

E-posta: fscardak@atu.edu.tr

idealkent© Kent Araştırmaları Dergisi (*Journal of Urban Studies*)

<http://idealkentdergisi.com>

Geliş Tarihi Received Date: 12.09.2023 Kabul Tarihi Accepted Date: 16.01.2024

idealkent©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133 **Araştırma Makalesi / Research Article**

DOI: <https://doi.org/10.31198/idealkent.1358885>

Sayı *Issue* 42, Cilt *Volume* 15, Yıl *Year* 2023-4, 844-870

Examination Of New Design Approaches In Historical Environment on The Example Of Tarsus Gözlükule Excavations Research Center

*

Sena Soyupak³

ORCID: 0009-0006-8349-6049

Fatma Seda Çardak⁴

ORCID: 0000-0002-8232-5137

Abstract

Historic environments are cultural monuments that contain the traces of cities over time and their tangible and intangible values. Reflecting the building material, construction technique, aesthetics, social, cultural and economic characteristics of the period in which they were built, the buildings have survived to the extent that they adapt to the changes in time. It has been determined that one of the main problems in the restoration of the building, which is re-functionalized according to today's needs, is 'how to adapt the new to the existing texture, how to establish the old-new relationship'. In this context, architectural design approaches for new buildings/additions in the historic environment were analyzed. Since 1931, international principles, standards and declarations have been compiled. The industrial heritage in the Grade 3 archaeological site in Cumhuriyet Quarter, Tarsus District, Mersin Province is the study area of Boğaziçi University Gözlükule Excavations Research Center. The research design is based on the intervention decisions taken in the restoration of the building, design criteria and the impacts of the socioeconomic changes of the city on the building. As a result, the building was restored with similar - neutral approaches and suggestions were presented to increase its relationship with the urban person.

Keywords: Historic environment, new building/addition in the historic environment, new building design approaches in the historical environment, restoration, re-functioning

³ MSc student Sena Soyupak, Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Design and Architecture, Department of Architecture,

E-mail: senasoyupak@gmail.com

⁴ Assist. Prof. Dr., Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Design and Architecture, Department of Architecture,

E-mail: fscardak@atu.edu.tr

Giriş

Kültürel mirasın temsilcisi olarak tarihi çevreler, taşıdıkları geçmiş dönem izleriyle yaşam biçimlerini kültürel, sosyal, ekonomik ve teknolojik açıdan yorumlamayı sağlayan kıymetli alanlardır. Tarihi çevreler üst üste gelen kültür katmanlarına ve arka arkaya gelen tarihi devirlere dair taşıdıkları izlerle korunmaya değer görülmektedir. Tarihi çevrelerde yeni yapı ve çağdaş ek konusunun hassasiyeti tarihi dokuyu koruma bilincinin gelişimiyle birlikte artış göstermektedir. Yeni olarak adlandırılan her dönem, varlık kazanıp yaşayabilmek için, temellerini bir önceki devrin bıraktığı izlerin ve değerlerin içinde geliştirip, anlamlandırmaktadır (Karakul, 2009, s.50). Michel Foucault'un (2014, s.46) belirttiği gibi, zamanın içine birbirinden farklı şekillerde yayılmış olan ifadeler eğer tek ve aynı nesneye bağlı iseler bir birlik oluştururlar. Buradan yola çıkıldığında ister düşünceler ister mimari ürünler olsun, bir referans noktasına ihtiyaç duymaktadırlar. Bu referans noktasına sahip yapıların aynı zamanda bir kimliğe sahip oldukları söylenebilir. Tarihi çevrede var olan kültürel miras yapılarına eklenen her çağdaş öğeyle birlikte kimliğin yeniden inşa edildiğinin, kaydığının, değişime uğradığının ve kaybolduğunun fark edilmesi gereklidir (Sönmez, 2019, s.76).

Her yeni devir, geçmişin bir sentezi olması gereken niteliklerini önceki kültürlerle saygı duyacak şekilde yeniden yorumlayabilmelidir (Karakul, 2009). Kentlerin sürekliliğinin sağlanabilmesi için tarihi dokunun varlığını sürdürmesinin önemi gün geçtikçe daha çok anlaşılmaktadır. Tarihi çevre içinde zamanla kendiliğinden meydana gelen yıkım, işlevselliğin yitimi ve fiziksel yıpranma yeni yapı/ek gereksinimini doğurmaktadır. Yeni yapı veya ek yapma eyleminde bir yandan eskinin sahip olduğu değerlerin korunması diğer yandan yeninin bulunduğu dönemin estetik anlayışını, malzemesini, yapım tekniğini ve teknolojik özelliklerini yansıtması kentteki dönüşümü gözleme fırsatı tanımaktadır. Yapının kendine özgülüğü, yeni tasarımın çevresiyle kuracağı ilişkide dinamiklerin belirleyicisi olup yeninin üslubu ise tarihi dokunun bir parçası olmak veya dokunun kimliğini değiştirmek olabilmektedir (Yalçınkaya, 2021, s.50-51).

Günümüzde tarihi çevrede restorasyon uygulamalarında yeninin mevcut dokuya/yapıya nasıl uyumlanacağı, eski-yeni arasındaki ilişkinin nasıl kurulacağı konularının temel sorunlardan biri olduğu araştırma kapsamında yapılan literatür taramaları sonucunda görülmüştür. Bu anlamda çalışma kapsamında tarihi çevrede eski-yeni ilişkinin kurulma-

sında başvuru alan tasarım yaklaşımlarıyla, Mersin İli Tarsus İlçesi Cumhuriyet Mahallesi, 3. derece arkeolojik sit alanı içinde yer alan korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olan eski Çırçır Fabrikası yeni adıyla Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezi restorasyon sırasında alınan müdahale kararlarıyla, mimari tasarım kriterleriyle ve zaman içinde yaşanan sosyal, ekonomik değişimlerin yapıya olan etkileri incelenerek araştırma tasarımı kurgulanmıştır. Buna göre araştırmanın sorusu, 'Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezi tarihi çevrede yeni tasarım yaklaşımlarından hangisi/hangileri kullanılarak restore edilmiştir?' olarak belirlenmiştir. Değerlendirmelerde tarihi çevre koruma alanında uluslararası geçerliliği kabul edilmiş koruma ilkeleri, tüzükleri, bildirgeleri yeni yapı tasarımını etkileyen faktörler ve tarihi çevrede yeni yapı tasarım yaklaşımları incelenmiştir.

2. Materyal ve Metot

Çalışmanın materyalini Tarsus kentinin 3. derece arkeolojik sit alanı içinde: St. Paul Kilisesi, Ulu Cami, Kırkkaşık Bedesteni, Tarsus Amerikan Koleji yerleşkesi, yirmiden fazla tescilli taşınmaz kültür varlığı ve yapı kompleksinin yeni işlevinin esin kaynağını oluşturan Gözlükule Höyüğü arkeolojik kazı alanının yakınında bulunan Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezinin restorasyon projesi, raporu, detay fotoğrafları oluşturmaktadır.

2.1. Tarsus'un ve Araştırma Merkezi'nin Tarihi

Tarsus kentinin, ilk çağlardan günümüze kadar yerleşim yeri olduğu ve zengin geçmişiyle tarih sahnesinde önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. 1930'lu yıllarda Hetty Goldman'ın başkanlığında başlatılan Gözlükule Höyüğü arkeolojik kazılarında kent tarihinin Neolitik döneme kadar uzandığı anlaşılmıştır. Tarsus'ta yaşamış medeniyetler sırasıyla: Hititler, Akalar, Frigler, Fenikeliler, Asurlular, Persler, Büyük İskender, Ptolemaioslar, Seleukoslar ve Romalılarıdır. Tarsus kentinin verimli topraklarında tarımsal faaliyetlerin Neolitik dönemden beri devam ettiği Gözlükule Höyüğü'nde ve kentin çeşitli yerlerinde yürütülen arkeolojik kazılarda görülmüştür. Büyük İskender ve ardılları döneminde basılan sikkelerin arka yüzünde bulunan saban ve üzüm salkımı imgeleriyle kentte tarımsal üretimin önemli bir rolü olduğu anlaşılmıştır. Osmanlı Dönemi'nde 19.yy ilk yarısında tarım arazilerinde ıslah ve yatırım çalış-

malarının hızlanmasıyla Tarsus, tarıma dayalı ticarete önemli bir merkez olmuştur (Ulutaş, 2006, s.49).

1860'lerden sonra bataklık kurutma girişimlerine başlanmış fakat yerli halkın yeterli sermayeye sahip olmamasından dolayı, ileride kuracakları fabrikalar için bataklıkları fırsat olarak gören gayrimüslimler bu girişimleri hızlandırmışlardır. Amerika iç savaşı, Osmanlı devleti için bir fırsat olmuş ve pamuk ekiminin teşvikiyle Çukurova'nın önemi artmıştır (Orhan, 2020, s.31). Devlet, bölgede pamuk ekiminin destekleme çalışmaları yapmıştır. Pamuktan yüksek verim alınması sonucunda 1864 yılında Fransızlar Adana'da ilk çırçır fabrikasını kurmuşlardır. Bunun arkasından İngilizler Tarsus ve Mersin'de çırçır fabrikası kurmuşlardır. Fabrikada işlem gören pamuk ihraç edilmiştir (Aytar ve Kendirci, 2015, s.29). Tarsus, 19. yüzyılda Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa egemenliğine girmiştir. Bu dönemde yaşanan ekonomik değişimler nedeniyle ticaret Mersin Limanı'na kaymış ve Tarsus önemini yitirmeye başlamıştır (Alkaç ve Kaplan, 2017).

Çalışmada incelenen eski çırçır fabrikası anlatılan süreç içinde 19.yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiş ve günümüzde kazı araştırma merkezi olarak yaşamını sürdürmektedir. Adana Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Müdürlüğü tarafından 22.03.2002 gün ve 4663 sayılı kararla 2863 sayılı yasa kapsamında korunması gerekli kültür varlığı olarak tesciline uygun bulunduğu karar verilmiştir.

Şekil 1: Araştırma Merkezinin konumu ve çevresindeki yapılar (Kaynak: <https://earth.google.com>, 2023, düzenlenmiştir.)

Yapı grubunda birçok kez mülkiyet değişikliği yaşanmış fakat 1980'li yıllara kadar işlevini korumuştur. Bu tarihten itibaren özgün işlevini yitirerek, bir süre depo olarak kullanılmış ve sonrasında terk edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nun kamulaştırmasından önce son sahipleri ise Çiğdemler ailesi olmuştur (Özyar, 2019). 2013 yılında yapının tamamının Boğaziçi Üniversitesi'ne tahsisinin yapılmasıyla 2001 yılında hazırlanan projede bulunan konferans salonu, sergi salonu ve kütüphane fonksiyonlarına ek olarak kazı ekibinin ihtiyaçlarını karşılayacak kazı evi, laboratuvar ve eser deposu gibi mekânlar eklenmiştir (Sayın, 2020).

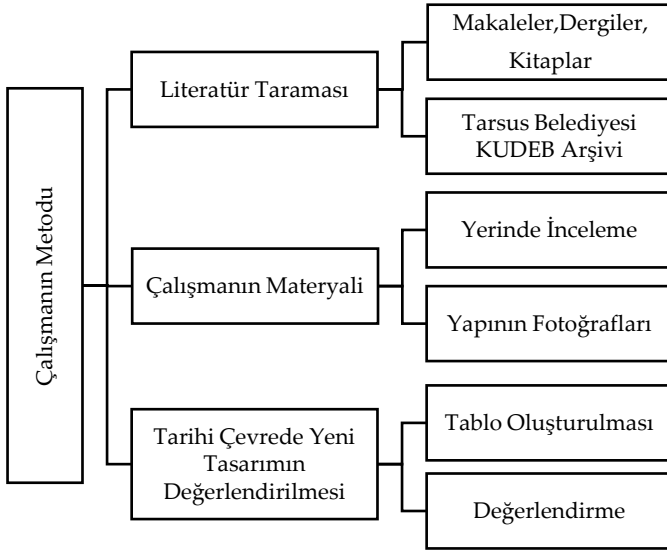
Restorasyon Projesinin uygulanmasına 2013 yılında başlanmış ve 2017 yılında resmi olarak açılmıştır (Boğaziçi Üniversitesi [BOUN] Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı). Ayrıca, yapı ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanması amacıyla eklenen detaylarla 2016 yılında Leed Gold Sertifikası, 2019 yılında 13. TSMD Mimarlık Ödülleri'nde Yapı Ödülü ve Avrupa Kültürel Miras Ödülleri'nde (Europa Nostra Ödülleri) Koruma Dalı'nda ödüller kazanmıştır. 2022 yılında Aga Khan Mimarlık Ödülleri Kısa Listesine alınmıştır.

Şekil 2: Araştırma Merkezi Planı
(Kaynak: Tarsus Belediyesi Kudeb Arşivi, düzenlenmiştir.)

2.2. Çalışmanın Metodu

Tarihi çevrede yeni yapı / ek tasarım yaklaşımları araştırılmış bu alanda çalışan tasarımcılara ve araştırmacılara katkı sunmak için çalışma kapsamında tarihi çevrede farklı araştırmacılar tarafından belirlenen kuramsal tasarım yaklaşımları aktarılmış ve 1931 yılından başlanarak, günümüze kadar tartışılabilen uluslararası ilkeler, standartlar, tüzükler ve bildirgeler kitaplar, dergiler, makaleler incelenerek derlenmiştir (Tablo 1). Nitel araştırma, değerlendirme yöntemleri ve amaçlı örnekleme yöntemi ile belirlenen Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazıları Araştırma Merkezi ile ilgili literatür taraması yapılmış, yapı kompleksiyle ilgili çizimlere, teknik verilere Tarsus Belediyesi Kudeb Birimi'nden alınan arşiv belgeleri taranarak ulaşılmıştır. Ardından, çalışmaya konu yapı yerinde incelenmiş, iç mekân ve dış cepheden fotoğrafları çekilmiştir. Örneklem yapının değerlendirilmesi için kullanılan kriterler, literatür araştırmaları sonucunda oluşturulmuş ve kuramsal yaklaşımlara göre değerlendirilmiştir (Tablo 4). Tek yapı örneği üzerinden kuramsal tartışmaya yönelik değerlendirme yapılması çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Şekil 3: Çalışmanın yöntemi

2.2. Literatür Taraması

2.2.1. Tarihi Çevrede Yeni Yapı Yaklaşımı ile İlgili Uluslararası Anlaşmalar

Tarihi çevrede yeni yapı tasarımında yıllar içinde uluslararası geçerliliği kabul edilmiş olan yayınlardan yapılan alıntılarla koruma ilkeleri tablosu oluşturulmuş ve kronolojik olarak incelenmiştir.

Tablo 1: Tarihi çevrede korumada uluslararası geçerliliği olan koruma ilkeleri

BELGENİN ADI	MADDE	MADDENİN İÇERİĞİ
Atina Tüzüğü, Carta Del Restauro,1931 (International Council on Monuments and Sites [ICOMOS]).	Madde 6	Yapının çevresinden bağımsız düşünülemediği, çevresine saygılı bir yaklaşımın benimsenmesi ve dokuyu bozan yeni yapıların yapılmaması vurgulanmıştır.
Atina Anlaşması, 1933 (https://www.getty.edu)	Madde 70	Tarihi çevrede yeni yapı tasarımında geçmişin üslubunun taklidinin çoğunlukla niteliksiz sonuçlara neden olduğu vurgulanmıştır.
Venedik Tüzüğü,1964 (ICOMOS, 1964)	Madde 6	Anıtların çevresiyle beraber, kütle, renk ilişkisini koruyarak yeni tasarımda geleneksel ortamın bozulmamasına vurgu yapılmıştır.
Amsterdam Bildirgesi,1975 (ICOMOS, 1975)	b	Mimari mirasın tek yapı ve çevrelerinin değil, tarihi ve kültürel niteliklere sahip kentsel ve kırsal alanları içerdiği vurgulanmıştır.
Unesco Nairobi Bildirgesi, Tarihi Alanların Korunması ve Çağdaş Rollerini Konusunda Tavsiyeler, 1976 (https://unesdoc.unesco.org)	Madde 4	Tarihi alan ve çevrelerin, özgünlüklerine aykırı kullanımlar, bütünlüğü bozan, duyarlılık değişikliğine karşı korunmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
	Madde 28	Kentsel çevre analizinin renk, malzeme, biçim, cephe ve çatı formları kütle, parsel içindeki konum ve parsel büyüklüğü bağlamında yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
Granada Sözleşmesi, Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi, 1985 (https://inhak.adalet.gov.tr)	Madde 4-2b	Tarihi yapı veya ören yerinin özelliklerini bozacak tadilat işleri, binaların yıkımı, yenilerinin inşasıyla ilgili projelerin, ilgili kurumların iznine sunulması vurgulanmıştır.
Tarihi Kentlerin ve Kentsel Alanların Korunması Washington Tüzüğü,1987	Madde 10	Yeni yapı tasarımında ölçüğe, parsel boyutuna, mekânsal organizasyonun sürekliliğinin sağlanmasına ayrıca tarihi çevrenin zenginleşmesini teşvik edecek çağdaş öğelere vurgu yapılmıştır.
ICOMOS Geleneksel Mimari	Koruma	Çağdaş müdahalelerin kültürel değerlere ve

Miras Tüzüğü, 1999 (ICOMOS, 1999)	İlkeleri Madde 2	geleneksel kimliğe saygılı olduğu ölçüde kabul edilebilirliği vurgulanmıştır.
Paris Deklerasyonu: Gelişmenin İtici Gücü Olarak Miras, 2011 (ICOMOS, 2011)	Madde 1	Tarihi çevrenin korunması, yeniden işlevlendirilmesi ve restorasyonunun kentin dokusuyla sokak, parsel, kütle, gabarisi ile dengeli tasarlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
Tarihi Kent ve Kentsel Alanların Korunması ve Yönetimi İçin Valetta İlkeleri, 2011 (ICOMOS, 2011)	Madde 2/b Madde 4/c	Tarihi çevrede çağdaş yapı alanın ölçeğine, görünüşüne, odak noktalarına ve görsel koridorlarına saygı göstererek, mevcut çevreyle uyumlu olarak tasarlanmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
Icomos Türkiye Mimari Mirası Koruma Bildirgesi, 2013 (ICOMOS, 2013)	Madde III-2	Kültür mirasını koruma yaklaşımlarında ve uygulamalarında karakteristik özelliklerini (malzeme, üslup) kaybetmiş bağlamını yitirmiş yapıların rekonstrüksiyonunun savaş, afet vb. yoksa bir koruma yöntemi olarak kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır.

Tabloda incelenen tüzükler, bildirgeler, ilkeler, anlaşmalar, ışığında tarihi çevrede yeni yapı tasarımında: mevcut dokunun ve yapının tarihine, kültürel özgünlüğüne dokunulmadan, yerin, zamanın ve kentsel dokunun ruhuna uygun koruma yaklaşımının benimsenmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bakım, onarım, tadilat ya da yıkım gibi uygulamalarda ilgili kurumlardan gerekli izinlerin alınmasının önemi vurgulanmıştır. Farklı öğeleriyle birlikte çok boyutlu ve komplike alanları tanımlayan tarihi çevrede yeni yapı/ek yapı tasarımı çeşitli yönetmelikler, yasalar ile sürekli gelişmektedir (Açııcı vd., 2019, s.192). Fakat her tarihi çevrenin özgün değerlerinin farklılığı koruma kararlarını, koruma sınırlarını belirlerken proje detayları ise ülkesel ve bölgesel farklılıkları yansıtmaktadır.

2.2.2. Tarihi Çevrede Yeni Yapı Yaklaşımları

Literatürdeki birçok çalışmaya göre tarihi çevrede yeni yapı/ekin tasarımı için üç temel yaklaşımın benimsendiği gözlenmiştir. Bunlar; taklit, uyum ve zıtlık olarak sıralanabilir. Semes'e (2007) göre tarihi çevrede yeni tasarımda uyumdan ziyade tasarımın farklılaşmasıyla eski-yeni arasındaki algı karmaşasının önüne geçilmesinin mümkün olduğu vurgulanmış ve farklılaşma, uyumluluk olgularında tarihi dokuda yeni tasarım için dört yaklaşım geliştirmiştir; replika, benzeşme, soyut referans ve kasıtlı zıtlık.

Tablo 2: Semes'e (2007) göre tarihi çevrede yeni tasarım yaklaşımları ve örnek yapılar.

**Replika
(Literal
replication)**

Bu yöntemde mevcut yapıyla uyumlanma maksimum oranda öncelenirken, farklılaşma minimum oranda öncelenir. Mevcut alanın karakterini sürdürmesi, kopyalanacak tarihi öğelerin iyi anlaşılması ve ölçeğinin mevcut yapıyla yarışmayacak mütevazılıkta tasarlanmasıyla sağlanmaktadır.

Şekil 4: Arsenal 108 Binası, 2018, Portekiz.

Kaynak:<https://www.archdaily.com/>

**Benzeşme
(Invention
within the
same style)**

Bu yöntemde orijinal yapı birebir kopyalanmadan, mimari üslubun sürekliliğinin sağlanması için yakın-benzer öğelerin eklenmesiyle farklılaşma ve uyumluluğun arasındaki dengenin yakalanması hedeflenmektedir.

Şekil 5: Saint François Manastırı, 2021, Fransa.

Kaynak:<https://www.archdaily.com/>

**Soyut referans
(Abstract
reference)**

Bu yöntemde, bilinçli bir benzerlik ilişkisi kurulmasından veya geleneksel üslupla çalışılmasından kaçınılır, tarihi çevreye atıfta bulunularak farklılaşma ve uyumluluk arasında bir denge kurulmaya çalışılır. Fakat dengenin farklılaşma olgusuna daha yakın bir noktada olması hedeflenmektedir.

Şekil 6: Aires Mateus' da Mimarlık Fakültesi, 2017, Belçika.

Kaynak:<https://www.archdaily.com/>

**Kasıtlı
zıtlık (Intentional
opposition)**

Son olarak bu yöntemde, yapının konumlandığı bağlam içinde bilinçli bir karşıtlık ve farklılaşmanın öncelenmesiyle karakterin çarpıcı bir değişikliğe uğraması hedeflenmektedir.

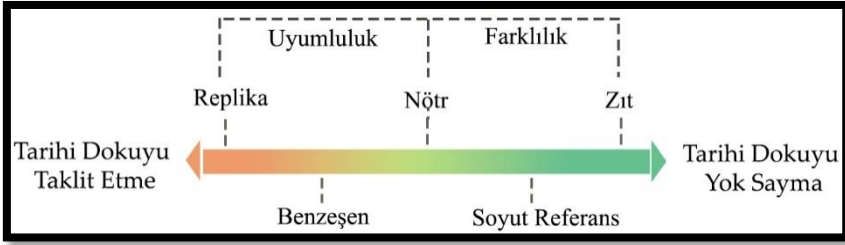

Şekil 7: Dünya Denizcilik Üniversitesi, 2014, İsveç.

Kaynak:<https://www.archdaily.com/>

Ayrıca Semes, tarihi ortamlarda önceden var olan karakteri iyileştiren, güçlendiren değişiklikler veya eklemeler, üsluplarına bakılmaksızın memnuniyetle karşılanabilirken; tarihi dokuyu zayıflatan, atmosferini bozan değişikliklerin üsluplarına bakılmaksızın kabul edilmemesini önermiştir.

Genel olarak tarihi çevrede yeni tasarım yaklaşımlarının taklit ve zıtlık/ uyum ve farklılaşma kavramlarının arasında geliştiği görülmektedir. Erkartal ve Özüer’de (2015) Fener-Balat Çalıştayında yayınladıkları çalışmada replika, benzeşen, nötr, soyut referans, zıt kavramlarını kapsayan tasarım yaklaşımlarıyla uyumluluk ve farklılık çizelgesini oluşturmuşlardır.

Şekil 8: Erkartal ve Özüer'in Tasarım Skalası (uyarlanmıştır).

Replika: Tarihi yapının kütle ve cephe oranlarında, yüksekliğinde herhangi bir farklılaşma yapılmadan kopyalanmasıdır. Yeni tasarımın inşa edildiği devrin ruhunu doğru biçimde yansıtmaması ve dönemle ilgili yanlış algı yaratması nedeniyle olumsuz bir yaklaşım olarak yorumlanmaktadır (Erkartal ve Özüer, 2015, s.148).

Benzeşen: Tarihi yapıların cephedesindeki dolu-boş oranları, kütle hareketleri, yükseklikleri, malzeme ve renk kullanımları, gibi yapı karakterini oluşturan öğelere referans veren; fakat birebir kopyalanmadığı yaklaşım olarak yorumlanmaktadır (Erkartal ve Özüer, 2015, s.148).

Nötr: Yapının cephesinde şeffaf, yansıtıcı malzeme kullanılması ya da cephenin aynı malzemeden (metal, ahşap, taş vs.) oluşan panellerle kaplanmasıdır. Bu yöntemle yeninin mevcut dokudan ayırt edilmesi sağlanır bir yandan ise yeni tasarımın silüetini zayıflatarak tarihi yapının önüne geçmesi engellenmiş olur. (Erkartal ve Özüer, 2015, s.149).

Soyut Referans: Yapının tarihi çevresiyle kurduğu bağlamdan gelen verilerin soyutlanmasıyla mevcut kimliğin izlerini sürdürürken, dokudan belirgin olarak farklılaşması olarak yorumlanmaktadır.

Bu yöntemde yeni tasarımın yapılacağı tarihi çevrenin analizlerinin detaylı olarak yapılması, cephe örüntülerinin belirlenmesi ve soyut referansa dönüşecek öğeler seçildikten sonra, yeni tasarımın yorumunun yapılması önerilmektedir (Erkartal ve Özür, 2015,s.149).

Zıt: Tarihi dokudan kütle, cephe oranları, malzeme ve kat yüksekliği gibi öğelerin farklılaşmasıyla göze çarpan yaklaşımdır. Tasarımda hassas bir denge içinde yapının ve yapının bulunduğu çevrenin kimliğininin zedelenmemesi, bağlamından kopmaması gözetilerek karşıtlık üzerinden eskiyle bütünleşmesi sağlanırken, yapıldığı dönemin izlerinin okunmasına imkân vermektedir (Erkartal ve Özür, 2015, s.150).

Genel olarak, yeni yapı/ek yapma eyleminde bir yandan eskinin sahip olduğu değerlerin korunması, diğer yandan yeni olanın bulunduğu dönemin estetik, malzeme ve teknolojik özelliklerini yansıtması kentteki dönüşümü gözlemlene fırsatı vermektedir. Söz konusu yapının değerlendirilmesi için Arslan, Orhan, Dişli'nin (2020) yayınladıkları çalışma referans alınarak Uluslararası standartlarla tarihi çevrede yeni yapı/ek değerlendirme kriterleri tablosu oluşturulmuştur.

Tablo 3: Uluslararası standartlarla tarihi çevrede yeni yapı değerlendirme kriterleri (Arslan, Orhan, Dişli, 2020, s.80).

Madde 1	Yeni tasarım dokuyla biçim, oran, ölçek, kütle, renk açısından uyum sağlayabilmelidir.
Madde 2	Yeni tasarımın farklılığı açık ve net bir şekilde tanınabilmeli; anıtın daha sonraki çalışmaları yanlış yönlendirmemesi için belge niteliği korunmalıdır.
Madde 3	Yeni tasarımın, tarihi çevrenin kültürel değerlerini ve geleneksel karakterini değersizleştirmemelidir.
Madde 4	Yeninin tasarımında ve uygulamasında çağın teknolojileri kullanılmalı, geçmiş üsluplar taklit edilmemelidir.
Madde 5	Yeni tasarım, mevcut dokuda fiziksel, sosyal ve kültürel ilişkilerin devamını ve sürekliliğini sağlayabilmelidir.
Madde 6	Yeni tasarım, dokunun mekânsal bütünlüğüne ve kompozisyonuna zarar vermeden; mevcut işlev ve düzen korunabilmelidir.
Madde 7	Yeni tasarım, tarihi dokuya saygılı olmalı ve kütle oranları, yüksekliğiyle çevresini ezmemelidir.
Madde 8	Yeni olanın tasarımıyla tarihi çevrenin yapısal ve estetik değerini artırılabilir.
Madde 9	Değişiklikler, bütüne uyumlu olarak doku ve biçim açısından nötr malzemelerle yapılmalı; yapı malzemelerinin uyumu sağlanabilmelidir.
Madde 10	Yapı gruplarını ve bunların ayırt edici karakterinin farklı parçalarının birbirine bağlanmasıyla ve/veya zıtlığı ile yaratılan estetik algılarda da uyuma dikkat

edilebilmelidir.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Restorasyon ve Müdahale Kararları

Tarihi çevrede yeni tasarımda, müdahalelerin tarihi yapıya zarar vermeden, kaldırılabilir (reversible) geri dönüşümü mümkün yapısal çözümlerle kurgulanması önerilmektedir (Büyükmihçı, vd., 2019, s. 286). Bu bağlamda söz konusu yapıda restorasyon sürecinde yapılan müdahaleler incelenmiştir.

Taşıyıcı Sistem: Duvarlarda sıva raspası yapılmış taşlar incelenmiş: taşıyıcılığını muhafaza eden özgün taşlar temizlenerek yerinde korunmuş, niteliğini yitiren taşlar, malzemede ve işçilikte yerel tekniklerin kullanılmasıyla özgün boyutunda, ancak yeni onarımının, dönem izinin okunabilmesi için farklı bir dokuda işlenerek yorgun taşla yer değiştirilmiştir (Sayın, 2020).

Şekil 9: Niteliğini koruyan taşların sağlıklılaştırılıp tekrar kullanımı (Kaynak: <https://www.arkitera.com>,düzenlenmiştir.)

Üst Örtü: Ahşap çatı makasları formu ve çatı feneri detayıyla birlikte korunmuş, ahşap yapı elemanları onarılıp, sağlıklılaştırılarak tekrar kullanılmıştır. Çatı yükü, mevcut ahşap makaslar haricinde inşa edilen çelik bir sisteme taşınmış, ahşap makasların üzerine yük taşıtılmayarak kendi yükünü taşıması sağlanmıştır (Sayın, 2020).

Şekil 10: Sergi salonunda ahşap ve çeliğin uyumlu kombinasyonu (Kaynak: <https://www.arkitera.com>,düzenlenmiştir.)

Döşemeler: Yenilendiğinin anlaşılabilirliği için benzeri olan diğer endüstri yapılarında rastlanabilecek bir döşeme kaplamasına referans vermeyecek form, malzeme ve teknikle uygulama yapılmış, mekânların işlevlerine uygun olarak karo seramik veya terracotta ile döşenmiştir (Sayın, 2020). Kullanılan malzemenin, ahşap çatı makaslarının ve kesme taş duvarların algılanabilirliğini bozmayacak sadelikte olmasına özen gösterildiği gözlenmiştir

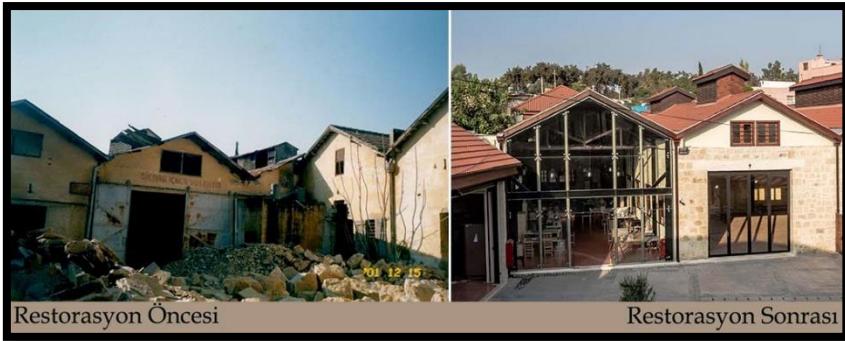
Şekil 11: Döşeme kaplamalarının ahşap, taş, çelikle uyumlu kombinasyonu (Kaynak: <https://www.arkitera.com>,düzenlenmiştir.)

Duvar Dokusu: Duvarların, yığma taş örgü tekniğiyle inşa edildiği görülmektedir. Eski fotoğraflar referans alınarak cephelerde görülen sıvaların özgün olmadığı öngörülmüş, duvar ile çatının birleşimini sağlayan tuğla alınlıklar haricinde yeni müdahalede duvarlarda taş örgünün seyredilmesine imkan verilerek sıvanmamıştır (Sayın, 2020).

Şekil 12: Sıvalı alınlıklar ve izlenebilir taş duvar örgüsü (Kaynak: <https://www.arkitera.com>, düzenlenmiştir.)

Mimari Unsurlar: Eski fotoğraflardan yapı gurubunda özgün kapı kadına rastlanmadığı görülmektedir. Yapının depo olarak hizmet ettiği dönemlerde işlev gereği kapıların genişletildiği düşünülmüştür. Bu nedenle, yörede bulunan benzer endüstri miraslarında bulunabilecek kapılara, pencerelere referans vermeyen nötr görünümlü yeni kapılar, pencereler çağdaş detaylarla kullanılmıştır (Sayın, 2020).

Şekil 13: Çalışma Ofisi cephesinde cam kullanımı nötr yaklaşıma örnektir (kaynak: <https://www.arkitera.com>, düzenlenmiştir.)

Şekil 14: Ahşap pencere, kapı doğrularının özgün olanları korunmuş ve avluda ahşap doğramalarla aynı renkte, dokuda pergola düzenlenmiştir. (Kaynak: <https://www.arkitera.com>, düzenlenmiştir.)

3.2. Tarihi Çevrede Yeni Yapı Yaklaşımları Doğrultusunda Elde Edilen Bulgular

Tablo 4: Müdahale kararlarından ve uygulamalardan yola çıkılarak 10 maddede yapının değerlendirilmesi:

Maddeler	Yapıya Ait Fotoğraflar	Değerlendirme
Madde 1 (Yeni tasarım dokuyula biçim, oran, ölçek, kütle, renk açısından uyum sağlayabilmelidir.)		Restorasyon uygulamalarının sonucunda yapının biçim, oran, ölçek ve renk açısından dokuyula uyumlu olduğu görülmüştür.
Madde 2 (Yeni tasarımın farklılığı açık ve net bir şekilde tanınmalı: yapının daha sonraki incelemeleri yanlış yönlendirmeyecek şekilde belge niteliği korunmalıdır.)		Duvarlarda taşıyıcılığını koruyan taşlar, sağıklaştırılarak yerinde korunmuş taşıyıcılığını kaybeden taşlar sökülerek aynı büyüklükte fakat dönem izini yansıtacak şekilde farklı bir dokuda yerleştirilmiştir.

Madde 3 (Yeni tasarım, tarihi çevrenin kültürel değerlerini ve geleneksel karakterini yansıtmalıdır.)

(Kaynak: yazar arşivi, 2023)

İnşa edildiği dönemin yapım sistemini günümüze taşımasıyla geleneksel karakteri yansıtarak sürekliliği sağlamaktadır.

Madde 4 (Yeni tasarımda ve uygulamada çağın teknolojisini yansıtır, geçmiş üslupları taklit etmemelidir.)

(Kaynak: yazar arşivi, 2023)

Özgün kapı detaylarına rastlanmadığı için çevredeki kapılara referans vermeyen nötr görümlü yeni kapıların çağdaş detaylarla eklendiği görülmüştür.

Madde 5 (Yeni tasarım, mevcut dokuda fiziksel, sosyal ve kültürel ilişkilerin devamını ve sürekliliğini sağlayabilmelidir.)

(Kaynak: yazar arşivi, 2023)

Tarihi dokuda sosyal ve kültürel ilişkilerin sürekliliğinin sağlanması için kentlinin katılımını teşvik eden sergi – konferans salonunda söyleşiler, konserler vs. etkinliklerin düzenlendiği görülmüştür.

Madde 6 (Yeni tasarım, dokunun mekânsal bütünlüğüne zarar vermemeli; mevcut işlev, ilişki ve düzen korunmalıdır.)

(Kaynak: Tarsus Belediyesi Kudeb Arşivi, düzenlenmiştir.)

Yapının mevcut mekânsal bütünlüğüne bir müdahale olmadığı tespit edilmiştir. Özgün işlevine sadık kalmamış dönemin ihtiyacına uygun olarak araştırma merkezine dönüştürülmüştür.

Madde 7 (Yeni tasarım, tarihi dokuya saygılı olmalı ve kütle oranları, yüksekliğiyle çevresini ezmemelidir.)

(Kaynak: yazar arşivi, 2023)

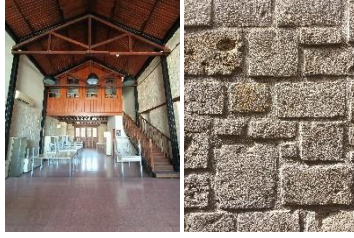
Yapı kompleksine yeni ek olarak avluda gölgelik oluşturması amacıyla ahşap pergola eklenmiştir. Pergolanın, yüksekliğiyle, dolu boş ilişkisiyle dokuya saygılı olduğu görülmüştür.

Madde 8 (Yeni olan tasarımıyla tarihi çevrenin yapısal ve estetik değerini arttırılabilmelidir.)

Yapı kompleksi restorasyon tekniğiyle yakın çevresine örnek oluşturarak, tarihi çevrenin korunmasını teşvik ettiği gözlenmiştir.

Madde 9 (Değişiklikler, bütüne uyumlu olarak doku ve biçim açısından nötr malzemelerle yapılmalı; yapı malzemelerinin birbirleri ile uyumunun yakalanabilmesi sağlanabilmelidir.)

(Kaynak: yazar arşivi, 2023)

Yapı bütününde, taşıyıcı sistemde, üst örtüde, döşemelerde, duvar dokusunda mimari elemanların güçlendirilip, sağıklaştırılmasında tercih edilen malzemelerin mevcuda uyumu gözlenmiştir.

Madde 10 (Yapı gruplarını ve bunların ayırt edici karakterinin farklı parçalarının birbirine bağlanmasıyla ve / veya zıtlığı ile yaratılan estetik algılarda da uyuma dikkat edilebilmelidir.)

(Kaynak: yazar arşivi,2023)

Yapı kompleksinde çalışma ofisinin avluya bakan cephesinin tahrip olmasından ve önceki döneme ait mimari izlerin okunamasından dolayı dönemin teknolojisini yansıtan, çağdaş bir dokunuşla cam giydirme cephe tasarlanmıştır.

Tablo 3'te detaylı olarak belirtilen kriterlere göre incelenen yapı: duvarlarda niteliğini koruyan taşların temizlenerek yeniden kullanılması

niteliğini kaybeden taşların ise yerel malzemeyle aynı boyutta üretilerek özgün olandan farklı bir karakterde yerine yerleştirilmesi ve üst örtü müdahalesinde mevcut ahşap çatı makaslarının çatı fenerleriyle birlikte korunması, sağlıklılaştırılarak tekrar kullanılması çatı yükünün mevcut ahşap çatı makaslara değil çelik bir sisteme taşıtılması gibi özellikleriyle dönemsel okunabilirlik açısından başarılı bulunmuştur.

Bağlamı içinde üretim edimine hizmet etmesi için inşa edilmiş yapı günümüzdeki kazı araştırma merkezi işleviyle değerlendirildiğinde köklü bir dönüşüm yaşamıştır fakat yerin ruhunu-karakterini sürdürmesiyle bu kavramların temelinde; yerin içinde barındırdığı bilincin, hatıraların olduğu ve mekânın bu ölçüde kentliyle ilişki kurup, anlam kazandığı anlaşılmıştır. Süreklilik açısından yapının, kütle ve hacim oranlarının mevcut durumunu koruduğu herhangi bir müdahalede bulunulmadığı gözlenmiştir. Kentsel Doku içinde üretim işlevini (çırçır fabrikası) kaybederek arkeolojik kazı araştırma-depolama merkezi işlevi ve bünyesinde barındırdığı konferans-sergi salonuyla kent tarihine, kültürüne hizmet eden bir yapı kompleksine dönüştüğü, dönüşüm sırasında mekânsal bütünlüğünün tamamen korunduğu gözlenmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Tarihi çevrede yeni yapı tasarım ve uygulama çalışmalarında dokunun gelecek zaman içinde gelişeceği öngörülerek yeni uygulamanın tarihe saygılı bir şekilde oluşturulurken, geçmişle geleceğin arakesiti olan şimdinin teknolojisinin, yapı malzemesinin, tasarım yaklaşımının okunabilmesi başka bir ifadeyle dönem analizinin doğru bir şekilde yapılabilmesine imkân verecek şekilde kurgulanmasının gerekliliği anlaşılmıştır. Tarihi çevrede yeni tasarım olgusunun, değişen mekân ihtiyaçları doğrultusunda mimarının önemli konularından biri olduğu ve eski-yeni arasındaki ilişkinin kurulmasını sağlayan kriterlerden birinin tasarımcının, tasarım yaklaşımlarını doğru şekilde yorumlayabilmesinin önemi anlaşılmıştır. Literatür araştırmaları sonucunda yaklaşımların: replika, benzeşme/benzeşen, soyut referans, nötr ve kasıtlı zıtlık/zıtlık başlıkları altında toplandığı görülmüş, söz konusu yapıda ise müdahale kararları ve araştırmalar sonucunda birinci tanımlamayla benzeşme/soyut referans yaklaşımıyla ikinci tanımlamayla benzeşen/nötr yaklaşımla tasarlandığı anlaşılmıştır. Özgünden ayırt edilebilirliğini sağlayan detaylarla

dönemsel okunabilirliğe, soyut-somut kültürel değerlere, bağlama-yerin ruhuna saygısıyla ve kütle-hacim-ölçek ilişkisinin korunmasıyla, mekânsal bütünlüğün sürekliliğine katkıları başarılı bulunmuştur.

Tarihi çevrede yeni tasarımın kentliyle kuracağı ilişkinin sosyal ve kültürel sürekliliğe katkıda bulunup gündelik yaşam içine dâhil edilmesiyle koruma-kullanma dengesi gözetilerek kentlinin unutmaya başladığı hafızasını-kültürünü yeniden hatırlamasının sağlanması ve şimdinin bilincinin hafızaya eklenerek gelecek nesillere aktarılması için kent sakinlerinin yapıya dolayısıyla tarihi çevre içine entegrasyonunu sağlayacak etkinliklerle, yapı kompleksinin bağlamına uygun sergiler, enstalamalar, söyleşiler ve atölye çalışmaları düzenlenmesi önerilmiştir. Ayrıca 6 Şubat 2023'te yaşanan deprem sonucunda Tarsus'a göç etmek durumunda kalan depremzedelere, araştırma merkezinde kazı evinin fiziki yeterliliğinin izin verdiği ölçüde konaklama imkânı sağlanmış, kültür mirasının doğru şekilde korunması ve yaşatılmasıyla sosyal dayanışmaya, sosyokültürel sürdürülebilirliğe verdiği katkı anlaşılmıştır. Çırçır fabrikasından araştırma merkezine dönüşümüyle özgün değere sahip yapının bölgede var olan diğer endüstri mirası yapıların eski - yeni dualizmi içinde analiz edilmesi ve uygun koruma yaklaşımlarının benimsenmesiyle yeniden işlevlendirilerek kentin sosyal, kültürel, ekonomik yaşantısına kazandırılması için teşvik edici bir model olduğu anlaşılmıştır.

Extended Abstract

Examination Of New Design Approaches In Historical Environment On The Example Of Tarsus Gözlükule Excavations Research Center

*

Sena Soyupak⁵
ORCID: 0009-0006-8349-6049

Fatma Seda Çardak⁶
ORCID: 0000-0002-8232-5137

As representatives of cultural heritage, historic environments are valuable areas that allow the interpretation of cultural, social, economic and technological lifestyles with the traces of the past that they carry. The destruction, loss of functionality and physical wear and tear that spontaneously occur in the historic environment over time lead to the need for new construction/additions. In the act of building new structures/additions, the preservation of the values of the old, on the one hand, and the reflection of the aesthetics, materials and construction techniques of the period in which the new structure/addition is located, on the other, provide an opportunity to observe the transformation of the city. As a result of the literature review carried out as part of the research, it was found that one of the main problems in restoration practice today is how to adapt the new to the existing structure and how to create links between the old and the new. Using qualitative research, evaluation methods and purposive sampling method, it was decided to study the former Çırçır Factory, now known as Boğaziçi University Gözlükule Excavations Research Center, located in Tarsus District Cumhuriyet Neighbourhood, Mersin Province, 3rd degree archaeological site. The research design was constructed by examining the intervention decisions

⁵ MSc student Sena Soyupak, Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Design and Architecture, Department of Architecture,
E-mail: senasoyupak@gmail.com

⁶ Assist. Prof. Dr. Fatma Seda Çardak, Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Design and Architecture, Department of Architecture,
E-mail: fscardak@atu.edu.tr

taken during the restoration, the architectural design criteria and the impact of socio-economic changes over time on the structure. Accordingly, the research question was determined as 'With which of the new design approaches in the historical environment was the restoration of Boğaziçi University Gözlükule Excavations Research Center completed? The criteria used for the evaluation of the sample building were evaluated according to the theoretical approaches established as a result of literature research and compiled by examining internationally recognized papers, books, journals and articles. The building complex was examined on site, interior and exterior photographs were taken, drawings and technical data of the building were obtained from the Tarsus Municipality archive. The limitation of the study is the evaluation of the theoretical discussion on a single building example. Tarsus, the city where the building is located, has been a settlement from the early ages to the present day and has an important place on the stage of history with its rich past. The archaeological excavations of Gözlükule Mound, initiated under the direction of Hetty Goldman, revealed that the history of the city dates back to the Neolithic period. The civilizations that lived in Tarsus are respectively: Hittites, Achaeans, Phrygians, Phoenicians, Assyrians, Persians, Alexander the Great, Ptolemies, Seleucids and Romans. Archaeological excavations carried out at Gözlükule Mound and in various parts of the city reveal that agricultural activities have been going on in Tarsus since the Neolithic period. Coins minted during the reign of Alexander the Great and his successors illustrate the significance of agricultural production in the city, featuring images of ploughs and grape clusters on the reverse side. During the Ottoman period, cotton production was supported in the region. As a result of high cotton yields, the French established the first cotton ginning factory in Adana in 1864. Later, the British established ginning factories in Tarsus and Mersin. It is thought that the research center was built in the second half of the 19th century.

As a result of the study, it is evident that when designing new buildings in historical areas, a conservationist approach should be adopted. This approach should consider the essence of the area, its era, and urban composition while preserving the authenticity of the existing buildings and the atmosphere that has historical and cultural significance. It has been observed that design approaches can be classified as literal replication, invention within the same style, abstract reference, neutral and intentional opposition contrast/contrast. Consequently, based on the inter-

vention decisions and research, it is evident that the building was designed using an approach that combines invention within the same style and abstract reference, as per the first definition, and invention within the same style and neutral approach, according to the second definition.

According to the examined criteria in the findings and discussion section, the building was deemed successful in terms of periodic legibility. This was achieved through cleaning and reusing the stones on the walls while preserving their quality. Additionally, the stones that had lost their quality were recycled by producing them in the same size with local materials and replacing them with a different character than the original one. The existing wooden roof trusses were also preserved together with the roof lighthouses in the upper cover intervention, and were rehabilitated by reusing them. Finally, the roof load was carried to a steel system instead of the existing wooden roof trusses. The building underwent significant changes when repurposed as an excavation research centre. However, its character and significance remain rooted in its history and memory, establishing a connection with citizens and imbuing significance to the space. The building's original context as a production site is evident but not central to its contemporary identity. In regards to continuity, it was noted that the mass and volume ratios of the structure were maintained, and no alterations were undertaken.

It is acknowledged that the building, which has distinctive worth due to its conversion from a gin factory into a research centre, serves as an inspiring model for other industrial heritage buildings in the area. These should be assessed within the old-new dualism, preserved with appropriate conservation approaches, and re-functionalised and integrated into the social, cultural and economic life of the city.

Kaynakça/References

- Açıcı, K. F., Yalçınkaya, S., Büyükçam, F, S. (2019, Temmuz). Çevrede yeni yapı tasarımı ve Daniel Libeskind. Z, Kalakhanova., Z, Saklı (ed), *International Black Sea Coastline Countries Symposium – II.* (s.189-200). İksad Publishing House.
- Alkaç, E. ve Kaplan, D. (2017). *Bir başkentin tarihi ve anıtları Tarsus.* Ege Yayınları.
- Arkitera. (2018, 9 Mayıs). *Boğaziçi Üniversitesi Gözlükule Kazısı Araştırma Merkezi.* <https://www.arkitera.com/proje/bogazici-universitesi-gozlukule-kazisi-arastirma-merkezi/>

- Arslan, D, H., Orhan, B, Ş., Dişli, G. (2020). Tarihi çevrede yeni yapı tasarımının müze işlevi özelinde değerlendirilmesi. *Art-e Sanat Dergisi*, 13(25), 71-101. <https://doi.org/10.21602/sduarte.593963>
- Atina Anlaşması (Charter of Athens). (1933). IV. uluslararası modern mimarlık kongresi. https://www.getty.edu/conservation/publications_resources/research_resources/charters/charter04.html
- Aytar, H, İ., Kendirci, H. (2015). 19. Yüzyılda Tarsus kentinin ekonomik yapısı üzerine bir değerlendirme. *History Studies Dergisi*, 7 (4), 25-43.
- Boğaziçi Üniversitesi Yapı İşleri ve Teknik Daire Başkanlığı. (t.y.). *Terk edilmiş fabrikadan araştırma merkezine: Tarsus çırçır fabrikası*. <https://yapisipleri.boun.edu.tr/terk-edilmis-fabrikadan-arastirma-merkezine-tarsus-circir-fabrikasi>
- Büyükmıhçı, G., Akşehirlioğlu, A., Mengüç, G, K. (2019). Tarihi çevrede yeni yapı tasarımında birleşim biçimleri bağlamında modern yaklaşımlar. A. A. Eker, A. Dikicioğlu (ed), *Mühendislik ve Multidisipliner Yaklaşımlar*. (s.282-309). Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları.
- Erkartal, Ö, P., Özuer, O, M. (2015). Tarihi dokuyu taklit etme/yok sayma?. Ş. Ö. Gür, A. N. Evcil, P. Ö. Erkartal (ed), *Fener-Balat Çalıştay*. (s.145-155). Beykent.
- Foucault, M. (2014). *Bilginin arkeolojisi*. <https://anarcho-copy.org/libre/>
- Icomos. (1931). *Atina tüzüğü (Carta Del Restauro)*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0660878001536681682.pdf
- Icomos. (1964). *Venedik Tüzüğü*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0243603001536681730.pdf
- Icomos. (1975). Amsterdam Bildirgesi. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0458320001536681780.pdf
- Icomos. (1976). Unesco tarihi alanların korunması ve çağdaş rolleri konusunda tavsiyeler. <https://docplayer.biz.tr/19283699-Unesco-tardhd-bolgelerdn-korunmasi-ve-cagdas-rolu-hakindakd-tavsdye-1976.html>
- Icomos. (1985). *Avrupa mimari mirasının korunması sözleşmesi Granada*. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020142910121_tur.pdf
- Icomos. (1987). *Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması tüzüğü*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0627604001536681570.pdf
- Icomos. (1999). *Geleneksel mimari miras tüzüğü*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0464062001536913566.pdf
- Icomos. (2011). *Paris deklarasyonu: gelişmenin itici gücü olarak miras*. https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/Charters/GA2011_Declarati on_de_Paris_EN_20120109.pdf
- Icomos. (2011). *Tarihi kentlerin ve kentsel alanların korunması ve yönetimiyle ilgili Valetta ilkeleri*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0592931001536912260.pdf
- Icomos. (2013). *Icomos Türkiye mimari mirası koruma bildirgesi*. http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0784192001542192602.pdf

- Karakul, Ö. (2009). Değişim, süreklilik, uyum üçgeninde tarihi çevrede yeni yapı. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Dosya Dergisi*. 14. s.50-57. <https://www.academia.edu/28170804/De%C4%9Fi%C5%9Fim-michel-foucault-bilginin-arkeolojisi.pdf>
- Orhan, Y. (2020). *Tarsus Çukurova sanayi işletmelerinin endüstri mirası olarak korunması ve değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Özyar, A. (2019). *Bir yeniden işlevlendirme hikâyesi: 100 yıllık çırçır fabrikasının Tarsus-Gözlükule kazı araştırma merkezine dönüşümü*. https://www.mimarizm.com/haberler/soylesi/bir-yeniden-islevlendirme-hikayesi-100-yillk-circir-fabrikasi-nin-tarsus-gozlukule-kazi-arastirma-merkezi-ne-donusumu_130311
- Sayın, S. (2020). *Terk edilmiş fabrikadan araştırma merkezine: Tarsus çırçır fabrikası/Boun gözlükule kazıları araştırma merkezi*. <https://yapidergisi.com/terk-edilmis-fabrikadan-arastirma-merkezine-tarsus-circir-fabrikasi-boun-gozlukule-kazilari-arastirma-merkezi/>
- Semes, W, S. (2007). Differentiated and compatible four strategies for additions to historic settings. *National Trust for Historic Preservation Forum Journal*. https://www.stpaul.gov/DocumentCenter/View4/703_67.pdf
- Sönmez, F. (2019). İnşa edilen kimlik düşü. Ç. C. Yüksel, C. K. Özmen (ed), *Mekânlar / zamanlar / insanlar: kimlik, aidiyet ve mimarlık tarihi*. (s. 75-88). ODTÜ Basım İşliği.
- Ulutaş, S. (2006). *Şer'iye sicillerine göre Tarsus'ta ekonomik yapı (1839-1856)* [Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Yalçınkaya, Ş. (2021). Tarihi çevrede "yeni": cephanelik ek binası. D. Beyazlı (ed.), *Doğu Karadeniz Yapılı Çevre Araştırmaları*. (s. 49-71). Livre De Lyon Yayınevi.

Sena Soyupak

2020 yılında Toros Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden ve Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği bölümü yandal programından mezun olmuştur. 2023 Bahar döneminde Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Programına başladı. Tez araştırma alanı tarihi çevre koruma ve restorasyondur. 2022 yılından beri Tarsus Belediyesi'nde mimar olarak çalışmaktadır.

She graduated from Toros University Faculty of Fine Arts, Design and Architecture, Department of Architecture and Faculty of Engineering, Department of Civil Engineering minor program in 2020. In the spring semester of 2023, she started her Master's Program at Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Department of Architecture. Her thesis research area is historical environmental protection and restoration. She has been working as an architect in Tarsus Municipality since 2022.

E-posta: senasoyupak@gmail.com

Fatma Seda Çardak

2008 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nden mezun olmuştur. 2011 yılında Çukurova Üniversitesi Mühendislik – Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Bina Bilgisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans programından mezun olmuştur. 2020 yılında Çukurova Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi sanatta yeterlilik programından ve Università Degli Studi di Pisa Doktora programından mezun olmuştur. 2021 yılından beri Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde Doktor Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

In 2008, she graduated from Çukurova University, Faculty of Engineering - Architecture, Department of Architecture. In 2011, she graduated from Çukurova University, Faculty of Engineering - Architecture, Department of Architecture, Department of Building Information Master's program. In 2020, she graduated from Çukurova University Faculty of Fine Arts Proficiency in Art program and Università Degli Studi di Pisa Doctorate program. Since 2021, she has been working as an Assistant Professor at Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University, Faculty of Architecture and Design, Department of Architecture.

E-posta: fscardak@atu.edu.tr

Teşekkür

Çalışmanın tamamlanabilmesi için bilgi, belge temini sağlayarak desteklerini esirgemeyen Tarsus Belediyesi Kudeb Birimi'ne, Boğaziçi Üniversitesi'ne ve proje müellifine teşekkürlerimizi sunarız.